

Fig. 1. Kirken set fra sydvest 1924. H. Lønborg fot. Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *The church seen from the south-west 1924.*

THOMAS KINGOS KIRKE

Med udbygningen af Hunderupkvarteret var S. Knuds sogn efterhånden blevet for stort. 1913 omfattede det 18.000 mennesker, og menighedsrådet besluttede at anbefale en deling. I S. Hans sogn var en sognedeling også aktuel, og i foråret 1914 indkaldtes til et fællesmøde. Der indsamledes herefter penge til de nye kirker; men da man ikke kunne forvente at få statstilskud til begge på én gang besluttedes det, at kirkekomiteen i S. Hans sogn skulle bygge den første (jfr. Fredens kirke s. 1621), mens kirkekomiteen i S. Knuds sogn indledningsvis skulle opføre en midlertidig kirkesal, hvortil der senere kunne føjes en kirke. I sommeren 1914 købtes en grund på Bülowsvej 9-11,[1] hvorefter man bad arkitekt Vilhelm Petersen udarbejde tegninger til et kirkekompleks. 1919 opførtes en kirkesal, der var klar til indvielse den 29. juni s. å., og fa år senere, den 29. aug. 1922, kunne grundstenen lægges til den egentlige kirke, som blev indviet 22.juni 1924. Samme år oprettedes Thomas Kingos sogn ved kongelig resolution af 17. maj.

Et sognehus, tegnet af Ebbe Lehn Petersen, tilføjedes 1986.

Kirken ligger i et roligt villakvarter ud til Bülowsvej. Fra fortorvet fører en sti, lagt af gule, kantstillede mursten, over en lille brolagt plads frem til kirkens hovedindgang i facaden, der er opført i flugt med villaerne vest for kirken. Denne linje understreges af lave tjørnehække i øst og vest. Gennem åbninger i hækkene leder brolagte gange frem til indgange til mødelokaler og kirkekontorer - og til armerede græsarealer, der benyttes som parkeringspladser.

Den (†)*midlertidige kirkesal* er tegnet af arkitekt Vilhelm Petersen i gotisk stil. Den oprindeligt fritliggende bygning er rejst af røde mursten på kløvstenssokkel og står tækket med vingetegl.

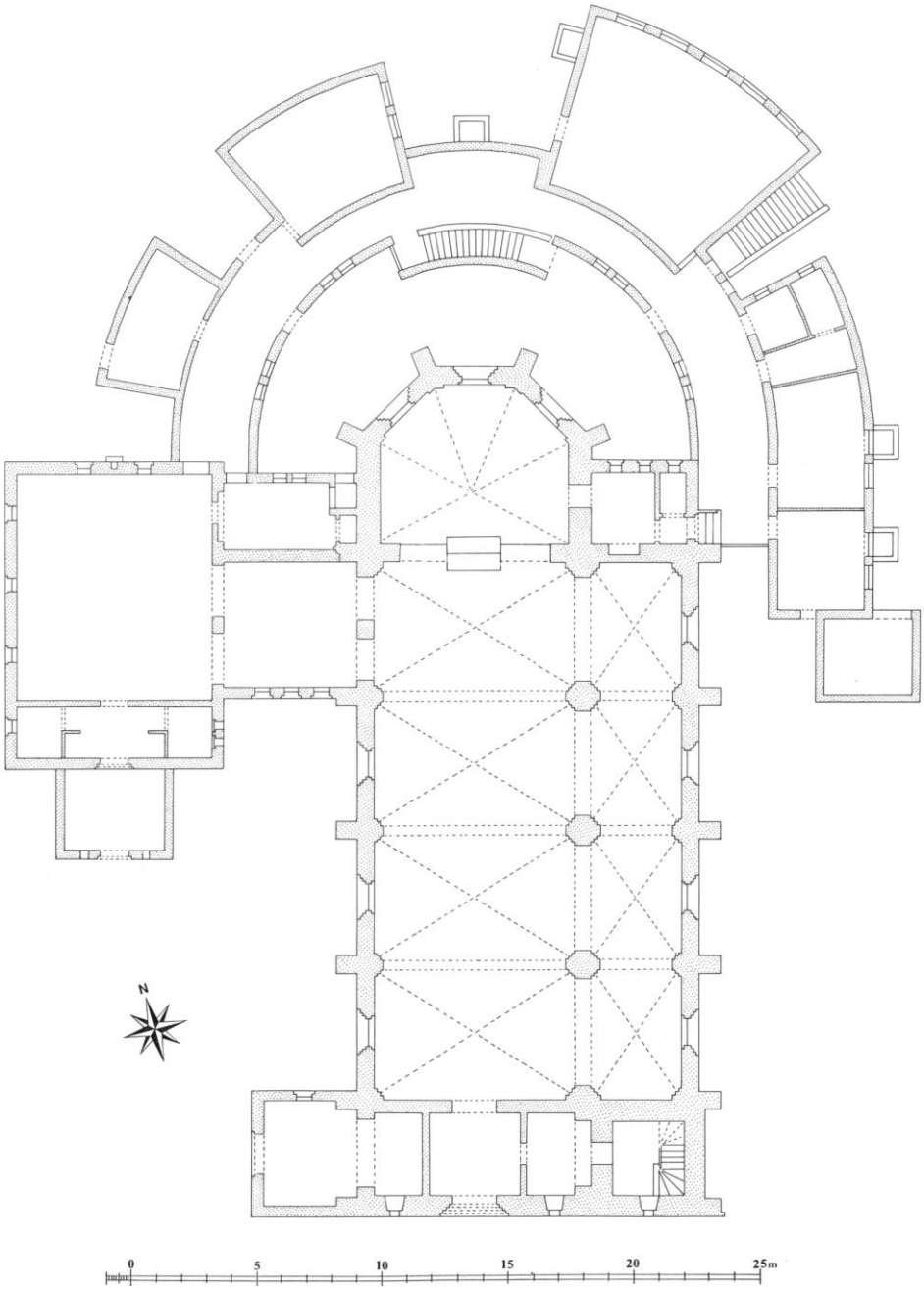

Fig. 2. Plan 1:300. Tegnet og suppleret af MN 1998 på grundlag af tegninger i Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *Plan.*

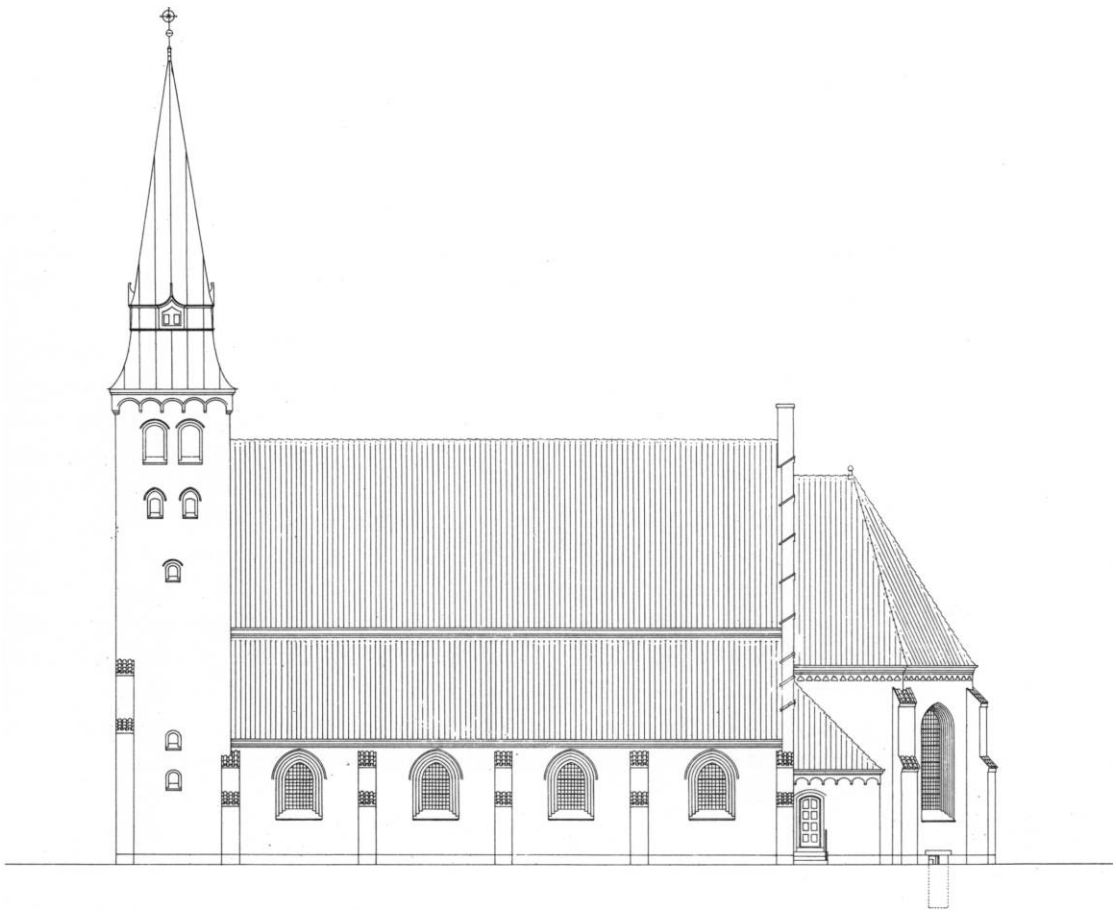

Fig. 3. Østfacade 1:300, tegnet af Vilhelm Petersen 1922. Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *East facade, drawn by Vilhelm Petersen in 1922.*

Foruden den tøndehvælvede kirkesal rummede bygningen et våbenhus i syd og et stort sakristi i øst. Salen belyses af vestvæggens tre vinduer og nordvæggens to vinduespar, der flankerer en *mosaik* af Peters fiskedræt, der oprindelig tjente som alterudsmykning. Ved åbning af to fløjdøre til sakristiet kunne dette benyttes som korsarm. Et vindfang tilføjedes o. 1975. Salen benyttes nu som mødelokale og indgår i det sognehus, som opførtes 1986.

Samtidig med opførelsen af den midlertidige kirkesal udarbejdede arkitekt Vilhelm Petersen planer til en egentlig kirke.[2] I forbindelse med den kommunale behandling af forslaget bemærkedes, at tårnet var lige lovlig højt, og da opførelsen af kirken påbegyndtes få år efter kirkesalens indvielse, var det efter andre tegninger (fig. 3).

Ved projekteringen tillagdes hensynet til kvarterets vejnet og bygningens placering på grunden stor betydning, hvorfor kirkens orientering afviger en del fra de traditionelle normer.

Kirkebygningen (fig. 1-3) består af et nordvendt, tresidet afsluttet kor, hvortil knytter sig et skib med sideskib i øst. Hovedindgangen i sydgavlen fører ind til et mindre våbenhus under orgelpulpituret. Vest for dette er opført et ligkapel og i øst et tårn. Alle dele er rejst af røde mursten på en sokkel af granitkvadre. Tagene er tækket med vingetegl, mens spiret er kobberklædt. Bygningen er tegnet af Vilhelm Petersen som en middelalderlig bykirke i gotisk stil, hvor dekorative elementer, som eksempelvis stræbepillernes afdækning med munke og nonner, skaber illusionen om en lang bygningshistorie.

Sydgavlens blændingsdekoration er inspireret af vestsjællandske forbilleder,[3] mens hele kompositionen, samt tårnets udformning og placering, har klare paralleller til kirkerne i Helsingør (S. Olai og S. Marie). Blændingsfelternes bund er, i lighed med trappefrisen på skibet og tårnets rundbuefrise, pudset og kalket.

Koret, der åbner sig mod skibet i hele sin bredde, belyses af tre store vinduer i den tresidede nordvæg og et cirkelformet vindue i vestvæggen. I øst er der adgang til sakristiet og via dette til sognehuset. Gulvet er hævet tre trin over skibets, og adskillelsen mellem kor og skib markeres af en lav korskranke af træ. Såvel hoved- som sideskib har fire krydshvælv. Fra hovedskibets nordligste fag fører en dør ind til kirkesalens oprindelige sakristi, der nu fungerer som forbindelsesbygning. I hvert af de øvrige fag, både i hoved- og sideskib, er et vindue og i skibets sydende en stor, spidsbuet åbning til orgelpulpituret over våbenhuset. Brystningen på det fremspringende pulpitur blev forhøjet 1926,[4] da der ved en ændring af orglets spillebord (jfr. †orgel og note 13) skaffedes mere plads til kirkekoret.

Hvælv og vægge er hvidkalkede, gulvene er lagt af gule mursten, og trinnene op til koret er af granit. Der indlagdes fjernvarme 1959.[5]

Glasmalerier. 1) Udført af Joakim Skovgaard 1924,[6] indsat i de tre korvinduer. Hovedmotivet er de tre kors på Golgata med Kristi korsfæstelse i det centrale vindue. Hertil knytter sig sidemotiver, hver med en strofe fra en Kingo-salme. I det midterste vindues nederste felt, hvor soldaterne kaster lod om kappen: 'Gak under Jesu kors at stå'. Øverst Opstandelsen: 'Som den gyldne sol frembryder gennem den kulsorte sky'. Under den omvendte røver i det vestre vindue: 'Nu kom der bud fra englekor' ved Mariæ bebudelse, og øverst: 'Jeg løfter sjæl og øje op' ved Himmelfarten. Over den forhærdede røver i det østre vindue: 'Saa skal dog Satans rige aldeles kastes om' ved Dommedag, og nederst ved Jesu dåb: 'En(hver, s)om tror og bliver døbt, han vist skal salig blive'. Farveholdningen domineres af klare røde og blå nuancer. 1926 tilbød den anonyme giver at skænke et elektrisk belysningsanlæg, således at vinduerne kunne belyses udefra ved aftengudstjenester.[7] 2) Det cirkulære vindue i korets vestvæg er forsynet med en Odenselilje.

I det indre står kirken i alt væsentligt som ved indvielsen. Hovedparten af det oprindelige *inventar,* som er tegnet af arkitekt Vilhelm Petersen i nygotisk stil, er bevaret. Alt er udført af bejdset fyr, prædikestolen dog af eg.

Alterbordet er placeret op ad nordvæggen og består af en træramme, dækket af en bordplade 225x87 cm og beklædt med træpaneler, prydet af foldeværk. En egentlig altertavle findes ikke; men glasmaleriet i vinduet bag alterbordet fungerer som sådan i forening med et 45 cm højt *retabel,* hvis 104 cm høje fialer til dels indrammer det midterste vindues nedre del. Retablet har et udskåret Jesumonogram flankeret af evangelistsymboler. En mosaik (jfr. s. 1635) smykkede tidligere alteret. *Alterdug* af naturfarvet hør med en bræmme af gyldne håndbroderede kors. Skænket 1982 af Magda Larsen og Elise Skov.[8]

Altersølvet (fig. 5) er hovedsagelig fremstillet til brug i kirkesalen. Sættet suppleredes med en oblatæske ved kirkens indvielse, og kalken erstattedes 1933 af en tilsvarende ny, der dog var forsynet med anordning til at hælde af.[4] Alle dele er fremstillet af Jean Surel, Odense, og bærer hans stempel, nationalitetsmærke og Københavnsmærke med tilhørende årstal samt guardeinmærke for Christian Frederik Heise. *Kalke.* 1) 1919, 22,4 cm høj. 2) 1933, 22,2 cm høj. *Disk,* 1919, 15,1 cm i tvm. *Oblatæske,* 1924, 5,8 cm høj og 14 cm i tvm., cylinderformet.

Sygesæt. 1) O.1925. Foruden det cylindriske futteral er kun bevaret en 9,5 cm høj, ustemplet *kalk,* som næppe er den, der 1919 blev leveret af Jean Surel.[1] 2) 1994. To identiske sæt, bestående af *kalk,* 13,5 cm høj, med versalindskrift: »Thomas Kingos Kirke Odense«, *disk,* 9,5 cm i tvm., og cylinderformet *oblatæske,* 3,5 cm høj og 6 cm i tvm. Disse dele har mestermærke TLM og lødighedsstempel Sterling 925 S; hertil tre særkalke. Alle dele findes med en vinflaske af glas i en rektangulær trækasse.

Alterkander. 1) 1919, 29,5 cm høj. Mestermærke for Jean Surel, Odense, Københavns-

Fig. 4. Indre set mod nord. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Interior to the north.*

mærke 1919 og guardeinmærke for Christian Frederik Heise. 2) O. 1925, 22,5 cm høj, totårnet med mestermærke »ATLA«, vel for A. T. Larsen, København.

Ske med mestermærke for Jean Surel, Odense og Københavnsmærke 1930 .

Alterstager, 44 cm høje. Lyseskålen har tindekrans, og skaftet bærer Odenseliljer og hviler på tre løver. - Syvarmet *stage,* 47 cm høj.

Alterbog. Et eksemplar af Thomas Kingos »Gradual« fra 1699 skænkedes 1986 af en af sognets beboere. I montre ved koret.

Messehagler. 1) 1924(?), af rødt fløjl med guldgaloner. 2) 1978,[4] af grøn silke, prydet med gaffelkors og en besætning af perler, pailletter og applikationer. 3) O.1980, violet med hvidt gaffelkors på forside og tornekrone på ryg. Fra Dansk Paramenthandel. 4) 1991, af hvid silke, fremstillet af væver Anne Marie Egemose, Assens, og Gerda Greve, Odense, med applikationer og broderi. På for- og bagside kors med sol og broderede motiver i gult og blåt, inspireret af Kingo-salmen »Som den gyldne sol frembryder gennem den kulsorte sky«.[9] 5) 1990'erne. Grøn,

vævet med lodrette striber, købt i Dansk Paramenthandel.

Alterskranke, af træ. I tresidet opstilling, bestående af gitterfelter mellem brede, foldeværksprydede stolper, der bærer en kraftig håndliste.

Døbefont, af kalksten, 87 cm høj. Den sekskantede kumme har en frise med Odenseliljer. Placeret midt i koret.

Dåbsfad (fig. 7), o. 1920, tegnet af Vilhelm Petersen, af messing, 40 cm i tvm. Med flammebort på fanen og Jesumonogram i bunden.

Dåbskande, af messing, 35,5 cm høj inkl. gæk.

Krucifiks, nyere, af gips (Kristusfiguren) og træ (korset). Den ca. 125 cm høje figur, der er udført efter pater Odmars krucifiks i klosteret Beuron, skænkedes o. 1935 af konsul Th. Andersen.[4] Ophængt på sideskibets nordvæg.

Prædikestol, af eg. Kurven består af fem fag, prydet af foldeværk. Håndlisten bæres af seks søjler, der står på en profileret fodliste, og mellem hvis kapitæler er ophængt bladfriser i gennembrudt arbejde. Stolen hviler på en kalkstenssokkel med citatet »Salige ere de som hører Guds ord og bevare det« (Luk. 11,28), med fordybede majuskler. Ved korbuens vestside.

Stolestader, i nygotisk stil, med endegavle, smykket med udskåret foldeværk.

Orgel (fig. 6, 8), 1953, med 34 stemmer, tre manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå, med genanvendelse af facade og enkelte stemmer fra forgængerinstrumentet. Én stemme er udskiftet 1984 af samme firma.

Hovedværk	*Svelleværk*
Principal 8'	Rørfløjte 8'
Hulfløjte 8'	Viola di gamba
Oktav 4'	Principal 4'
Rørfløjte 4'	Kobbelfløjte 4'
Quint 2 2/3'	Gemshorn 2'
Flachfløjte 2'	Sivfløjte 1'
Mixtur V	Mixtur IV
Dulcian 16'	Trompet 8'
	Obo 8'
Rygpositiv	Tremulant
Gedakt 8'	
Quintatøn 8'	*Pedal*
Principal 4'	Subbas 16'
Gedaktfløjte 4'	Oktav 8'
Oktav 2'	Gedakt 8'
Nasat 1 1/3'	Oktav 4'
Sesquialtera II	Nathorn 2'
Cymbel I	Mixtur V
Krumhorn 8'[10]	Fagot 16'
Tremulant	Trompet 8'

Fig. 5. Altersølv, fremstillet af Jean Surel 1919-33. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Altar plate made by Jean Surel, 1919-33.*

Fig. 6. Indre set mod syd. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Interior to the south*

Klokkespil. Manualomfang: C-g'", pedalomfang: C-f'. Kopler: SV-HV, RP-HV, HV-P, SV-P, RP 4'-P. 1 fri pedalkombination. Mekanisk aktion; pedalet har dog pneumatisk registratur. Sløjfevindlader.

Hovedfacaden fra 1925 er genanvendt, omend med nye prospektpiber. Rygpositivet, der er tilføjet 1953 efter tegning af Axel Jacobsen, er indpasset i pulpiturbrystningen og anvender tiloversblevne træskærerarbejder fra denne. Facader og orgelhuse af bejdset fyr. På sydpulpituret; pedalet er opstillet bag et gitter i pulpiturets vestside.

†*Orgel,* 1925, oprindelig med 13 stemmer og én transmission, to manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn. Omdisponeret og udvidet 1937 af samme. Oprindelig disposition:[11]

Manual I
Quintatenente 16'
Principale 8'
Flauto armonico 8'
Ottava 4'
Cornetto a 3-4 cori
Svelle

Manual II
Bordone 16'
Violino principale 8'
Fistola 8'
Salicionale 8'
Voce celeste 8'
Flauto traverso 4'
Svelle

Pedal
Subbasso 16'
Bordone d'eco 16'[12]
Violoncello 8'

Manualomfang: C-g'", pedalomfang: C-f'. Kopler: II-I, II16-I, II 4-1, I-P, II-P. 1 frikombination. 3 kollektiver (Piano, Forte og Tutti). Afstillere for oktavkopler og rørværk. Automatisk pedalomveksling. Pneumatisk aktion, bælgventilvindlader.[13]

Den udvidelse, der havde været forberedt ved orglets bygning (jfr. note 13), blev foretaget

1937 af Marcussen & Søn, og instrumentet rummede herefter 22 stemmer og én transmission. Selv om orglet kun var 12 år gammelt, måtte flere af dets oprindelige stemmer anses for forældede, idet den romantiske klangstil i de mellemliggende år var blevet fortrængt af nye, barokprægede idealer. Man benyttede derfor anledningen til at udskifte seks stemmer, der ikke længere var i kurs. (Registre fra 1937 er markeret med *).[11]

Manual I
Quintatøn 16'
Principal 8'
Fløjte 8'*
Oktav 4'
Rørfløjte 4'*
Oktav 2'*
Cornet III-IV
Mixtur IV*
Trompet 8'*
Svelle

Manual II
Rørfløjte 8'
Spidsgamba 8'*
Kobbelfløjte 4'*
Gemshorn 2'*
Nasat 1 1/3'*
Oktav 1'*
Sesquialtera 2 2/3'-1 3/5'*
Regal 8'*
Svelle

Pedal
Subbas 16'
Violoncel 8'
Gedakt 8'[14]
Oktav 4'*
Blokfløjte 2'*
Fagot 16'*

Klokkespil.[15]

Facaden (fig. 8), der er genanvendt i det nuværende orgel, er tegnet o. 1920 af Vilhelm Petersen i gotiserende stil; dens fem rektangulære pibefelter prydes af udskårne pibegitre og topfriser m.m. Et lidt tilbagetrukket †gitterværk, der strakte sig øst og vest for pibefacaden, afskærmede en stor del af orgelværket.[16] Orgelhus og facade er af bejdset fyr. På sydpulpituret.

En *mindetavle,* af marmor, 103x66 cm, udført af E. Ploug, med en versalindskrift, som foruden et formanende vers oplyser om tavlens formål: »Sent om Aftenen den 26. Februar 1942 nedkastedes 7 Flyverbomber i umiddelbar nærhed af Thomas Kingos Kirke. I taknemmelighed over Guds beskærmelse af baade Menneskeliv og Kirkehus i vort Sogn saavel ved hin Begivenhed som under hele Krigen 1940-1945 opsattes denne Mindetavle«.

Over døren til sakristiet er ophængt et *maleri,* forestillende Thomas Kingo.

Lysekroner. I midt- og sideskibet samt i indgangsfaget er ophængt et antal kroner, alle i gotiserende stil.

Kirkeskibet ophængtes 1962. Den tremastede bramsejlsskonnert »Thurø« er bygget af skibsfører Marcussen og skænket af fru direktør Niels Andersen.[17]

Klokker. 1) 1924, 82 cm i tvm., med indskriften »O store Gud! vi love dig af Hjertens Grund evindelig«. 2) 1924, 76 cm i tvm., med indskriften »I Naade ser du til os ned og evig er din Miskundhed«. 3) 1959, 97 cm i tvm., med indskriften »Lær mig ved hvert klokkeslag at i Gud jeg styrke vinder. Spilder ingen nådens dag, hjertet ej til verden binder« samt støbeår.

Fig. 7. Dåbsfad, fremstillet o. 1920 efter tegning af Vilhelm Petersen. Henrik Wichmann fot. 1997. - *Baptismal dish, made c. 1920 after the design by Vilhelm Petersen.*

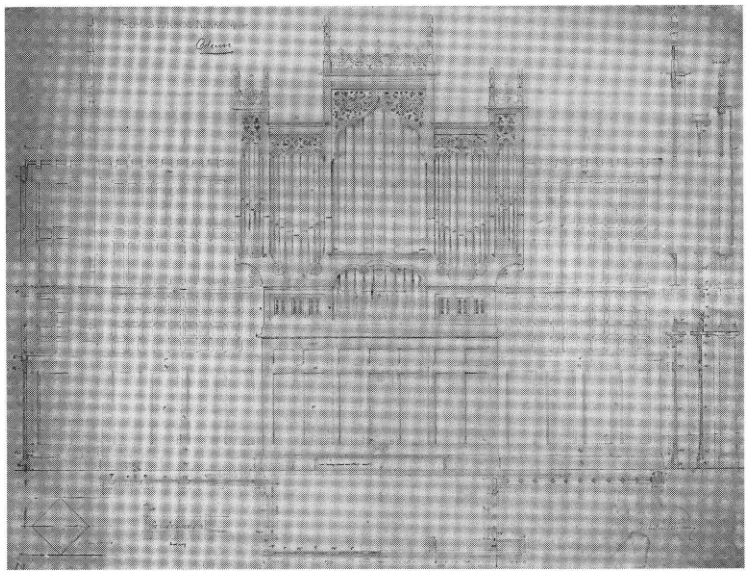

Fig. 8. Orgelfacade, tegnet af Vilhelm Petersen o. 1920. I Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *Organ case designed by Vilhelm Petersen c. 1920.*

KILDER OG HENVISNINGER

LAFyn. *Menighedsrådsarkivet.* Sager vedr. kirken. 1913-24. - Menighedsrådets sager. 1924-40. - *Bygningsinspektoratsarkivet.* Kingos Kirke, mappe med tegninger.

Ved embedet. *Thomas Kingo kirkes menighedsrådsarkiv.* Kassebog. 1914-27. - Synsprotokol. 1924-79. - Synsprotokol. 1980-(1996).

Stadsarkivet. *Byggesager.* 129/1918-19 (heri et tidligt projekt af Vilhelm Petersen) og 87/1922-23 (den stående kirke).

Ebbe Lehn Petersens arkiv, Odense. Stor samling af Vilhelm Petersens tegninger til bygning og inventar. En del signerede, men kun få daterede.

Beskrivelse ved Sven Rask og Ole Olesen (orgler). Redaktionen afsluttet 1999.

NOTER

[1] Ved embedet. *Menighedsrådsark.* Kassebog.
[2] Tegningerne til dette projekt findes i Stadsarkivet, *byggesag* 129/1918-19. Tårnet er tilsyneladende inspireret af Sandager kirke (Båg hrd).
[3] Jfr. Hugo Johannsen, »På sporet af en vestsjællandsk murermester fra 1500'ernes første årtier«, *Strejflys over Danmarks Bygningskultur. Festskrift til Harald Langberg,* 1979, 99-109.
[4] Ved embedet. *Menighedsrådsark.* Synsprot.
[5] NM. *Korresp.ark.*
[6] Nikolaus Lützhöft, »Joakim Skovgaards Glasmaleri og andre dekorative Arbejder paa Foraarsudstillingerne«, *Skønvirke* 1924, 52-60.
[7] LAFyn. *Menighedsrådsark.* Menighedsrådets sager.
[8] Iflg. *Kirkebladet* omfattede gaven to ens alterduge.
[9] *Kirkebladet.*
[10] Krumhorn 8' indsattes 1984 i stedet for en Regal 8' fra 1937.
[11] Marcussen & Søns ark. Gennemgangen af arkivalierne er foretaget af orgelbygger Marius Braune.
[12] Transmission af Bordone 16'.
[13] *I Organist- og Kantorembederne,* 3. udg. 1927 anføres en disposition med 23 stemmer, men én af disse var blot en transmission, og af de resterende 22 fandtes kun 14; bygningen af de sidste ni stemmer og de tilhørende vindlader var udskudt til senere. Spillebordet, der var opstillet fritstående foran facaden med nordvendt klaviatur, blev i 1926 flyttet mod syd for at skaffe bedre plads til kirkesangerne; ved samme lejlighed forhøjedes pulpiturets brystning. (Ved embedet. Synsprot.).
[14] Transmission af Rørfløjte 8'.
[15] I forbindelse med orgelarbejderne 1937 blev spillebordet flyttet yderligere 20 cm 'ind under facaden'. Kopler og registreringshjælpemidler blev ikke forandret. (Marcussen & Søns ark.).
[16] Lehn Petersens ark.
[17] Thalund, *Kirkeskibe* 50.

ODENSE • THOMAS KINGO'S CHURCH

ENGLISH SUMMARY

The complex consists of the (†)provisional church hall from 1919 (now part of the parish community centre), the church built in 1922-24, and the anomalous form of the parish community centre, added in 1986, which abuts on the north-oriented chancel like an external string of chapels. The first buildings are the work of H. M. Inspector of Buildings Vilhelm Petersen, and the parish community centre is by Ebbe Lehn Petersen.

With the expansion of the residential quarter in Hunderup during the early decades of the present century, it became necessary to divide the original parish (of St. Knud) and build a new church. In 1914 the collaboration was begun with a circle of parishioners in St. Hans' parish engaged in a campaign to build what was later called Fredens church (viz. Church of Peace, cf. p. 1621). Since it proved impossible to collect enough funds for building two churches at once, the decision was taken to erect a (†)provisional church hall which, when subsequently the church was built, would serve as parish community centre. The church hall was consecrated 29.June 1919, and the church on 22.June 1924. The church is mainly inspired by medieval urban architecture, and has clear parallels to the churches in Elsinore (St. Olai's and St. Mary's), whereas the gables' enrichment of blind recesses would seem to be modelled on the kind found among west Zealand's churches. With decorative details the illusion is created of an age-old building history.

Stained glass in the chancel's windows is designed by Joakim Skovgaard, 1924. The central motif in each of the three windows is taken from figures in the Calvary, viz. Christ on the Cross, and the two crucified robbers. Stanzas from Thomas Kingo's hymns accompany the other six motifs.

The furniture mostly dates from the time the church was built. Almost all designed in the Neo-Gothic style by the church's architect and made of oak. The church interior remains much the same as at the time it was consecrated. In 1953 a new *organ* was installed, built by Marcussen & Son, reusing the organ case and some of the stops from the old instrument. The original †*organ* from 1925 was built by the same firm, which had also enlarged and rebuilt it in 1937 when, *inter alia,* some romantic stops were removed in favour of baroque-like ones.

Among recent acquisitions should be mentioned *chasuble* no. 4, made in 1991 by Anne Marie Egemose and Gerda Greve, inspired by the lines from the hymn writer, Bishop Thomas Kingo's "As the golden sun breaks through the coal-black cloud".